

BS/171/2010

O WYBORACH SAMORZĄDOWYCH
PO OBU TURACH GŁOSOWANIA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Właściwie tuż po II turze wyborów samorządowych rozpoczął się okres przedświąteczny, co sprawiło, że emocje związane z wyborami szybko opadły. W grudniowym sondażu¹ podjęliśmy jednak tę tematykę, chcąc przeanalizować mechanizmy podejmowania decyzji wyborczych. Pytaliśmy również o przyczyny absencji w głosowaniu, a także o oceny wyników wyborów oraz obawy i nadzieje z nimi związane.

KTO POSZEDŁ NA WYBORY?

W I turze wyborów samorządowych frekwencja, wbrew zapowiedziom², nie była dużo wyższa niż cztery czy osiem lat temu. Dwudziestego pierwszego listopada do urn poszło nieco ponad 47% uprawnionych do głosowania³, a więc mniej więcej tyle samo co w I turze wyborów samorządowych w 2006 roku (niespełna 46%) i nieco więcej niż w 2002 roku (44%). Co istotne, mimo że Polacy postrzegają wybory władz lokalnych jako najbardziej znaczące spośród czterech rodzajów głosowań odbywających się w naszym kraju⁴, udział w nich okazał się dużo niższy niż w ostatnich wyborach prezydenckich czy parlamentarnych. Jedynie wybory do Parlamentu Europejskiego przyciągnęły do urn mniejszą liczbę uprawnionych do głosowania niż listopadowe wybory samorządowe.

Zarówno przed wyborami, jak i po ich zakończeniu liczba badanych deklarujących uczestniczenie w nich z reguły przewyższa faktyczną frekwencję. Ponad dwa tygodnie po wyborach do poszczególnych szczebli samorządów i po I turze głosowania na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast o swoim w nich udziale mówiło 62% ankietowanych, czyli aż o 15 punktów więcej, niż wyniosła rzeczywista frekwencja. Tego rodzaju rozbieżność między deklaracjami a stanem faktycznym jest zjawiskiem bardzo dobrze znanym. Główną,

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (247) przeprowadzono w dniach 7 – 14 grudnia 2010 roku na liczącej 879 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS, Polacy o wyborach samorządowych, listopad 2010 (oprac. K. Kowalczyk).

³ Na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o frekwencji w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

⁴ Zob. komunikat CBOS „Wybory samorządowe – znaczenie, zainteresowanie oraz deklaracje udziału w głosowaniu”, wrzesień 2010 (oprac. R. Boguszewski).

choć niejedyną przyczyną składania deklaracji bez pokrycia jest niechęć części respondentów do ujawniania zachowań – ich zdaniem – nieaprobowanych społecznie, a do takich z reguły zalicza się nieobecność na wyborach. Mimo tych rozbieżności deklaracje badanych pozwalają z dużym przybliżeniem zebrać informacje na temat różnic socjodemograficznych między uczestnikami wyborów a tymi, którzy 21 listopada nie poszli głosować.

Z deklaracji respondentów wynika, że w listopadowym głosowaniu – podobnie jak cztery lata temu – kobiety uczestniczyły niemal równie często jak mężczyźni (odpowiednio: 61% i 63%). Absencji wyborczej sprzyjał natomiast, tak jak dotychczas, młody wiek. Prawie połowa respondentów do 34 roku życia przyznała, że nie brała udziału w wyborach, przy czym w tej grupie wiekowej deklaracje absencji są blisko dwukrotnie częstsze niż wśród osób mających od 55 do 64 lat, które relatywnie najrzadziej twierdzą, iż nie uczestniczyły w tegorocznym głosowaniu (27%). Podobnie jak w przypadku innych typów wyborów, na udział w listopadowych wyborach wyraźny wpływ miało wykształcenie ankietowanych. Im ono wyższe, tym częstsze deklaracje uczestnictwa w głosowaniu.

Spośród grup społeczno-zawodowych przy urnach wyborczych najmniej było uczniów i studentów, robotników oraz gospodyń domowych. Z prawa do głosowania, według deklaracji, najczęściej skorzystali natomiast przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem, pracownicy średniego szczebla, w tym technicy, a także personel administracyjno-biurowy. Do innych czynników dość istotnie różnicujących frekwencję wyborczą możemy zaliczyć sytuację materialną respondentów (im lepiej jest ona oceniana, tym częstsze deklaracje uczestnictwa w głosowaniu) oraz poziom religijności mierzony częstością udziału w praktykach religijnych (im wyższy, tym obecność w lokalach wyborczych 21 listopada bardziej powszechna).

Dodatkowo, jak wynika z deklaracji respondentów, frekwencja w ostatnich wyborach była w pewnym stopniu zróżnicowana ze względu na wielkość zamieszkiwanej miejscowości. Do urn nieco częściej niż pozostali poszli wyborcy z najmniejszych miast (do 20 tys. ludności), stosunkowo najrzadziej natomiast głosowali mieszkańcy miejscowości średnich i dużych, ale nie największych (zob. tabele aneksowe).

Udział w wyborach radnych oraz w I turze wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast nieco częściej deklarują osoby o poglądach prawicowych (73%) niż lewicowych (67%). Natomiast spośród elektoratów głównych ugrupowań politycznych w wyborach uczestniczyło, według deklaracji, relatywnie najwięcej zwolenników PSL oraz PiS, a stosunkowo najmniej sympatyków SLD.

Tabela 1

Czy brał(a) Pan(i) udział w wyborach samorządowych 21 listopada tego roku?	Elektoraty głównych ugrupowań politycznych			
	PO	PSL*	PiS	SLD
	w procentach			
Tak	83	94	87	74
Nie	17	6	13	26

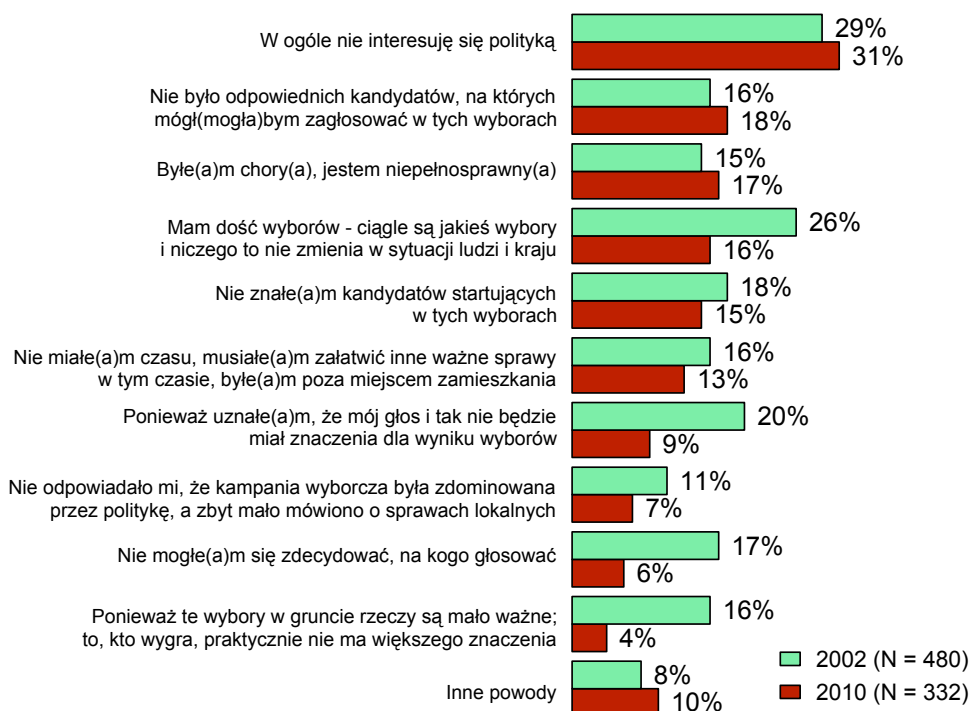
*Ze względu na małe liczebności odsetki dotyczące zwolenników tego ugrupowania należy traktować ostrożnie

PRZYCZYNY ABSENCJI WYBORCZEJ

Jeśli chodzi o deklarowane przyczyny nieuczestniczenia w tegorocznych wyborach, stosunkowo największa grupa badanych (31%), podobnie jak w 2002 roku, swoją absencję tłumaczy nieinteresowaniem się polityką. W dalszej kolejności, choć istotnie rzadziej, nieuczestniczenie w wyborach uzasadniano brakiem odpowiednich kandydatów (18%), chorobą lub niepełnosprawnością (17%), ogólnym zniechęceniem do głosowania (16%) oraz nieznaną osobą kandydujących (15%). Relatywnie mniej liczne grupy niedoszłych wyborców zrezygnowały z udziału w głosowaniu z powodu braku czasu lub przebywania poza miejscem zamieszkania (13%), a także dlatego, że uznały, iż ich głos i tak nie będzie miał znaczenia dla wyniku wyborów (9%). W jeszcze mniejszym stopniu na absencję wyborczą wpłynęły w tym roku takie kwestie, jak: niezadowolenie z kampanii wyborczej (7%), niezdecydowanie, na kogo głosować (6%), oraz przekonanie o niskiej randze wyborów i niewielkim społecznym znaczeniu ich wyników (4%).

Wprawdzie główny powód nieuczestniczenia w wyborach samorządowych pozostaje taki sam jak w 2002 roku, jednak w przypadku wskazywania pozostałych przyczyn widoczne są istotne zmiany jakościowe, które – mimo utrzymującej się niezbyt imponującej frekwencji – mogą świadczyć o wzroście znaczenia tego głosowania (odsetek niegłosujących z powodu przeświadczenia o niskiej randze wyborów zmniejszył się o 12 punktów) oraz o większym poczuciu podmiotowości politycznej obywateli (o 11 punktów zmalał odsetek niegłosujących, przekonanych o braku znaczenia swojego głosu). W tym roku rzadziej niż osiem lat temu absencja wyborcza wynikała z niezdecydowania, na kogo oddać swój głos (różnica 11 punktów), oraz ogólnego zniechęcenia do wyborów i polityki (różnica 10 punktów). Nieco rzadziej wśród przyczyn nieuczestniczenia w wyborach pojawiały się opinie o nadmiernym upolitycznieniu tego głosowania (różnica 4 punktów).

**RYS. 1. DLACZEGO NIE WZIAŁ(ĘŁA) PAN(I) UDZIAŁU W TYCH WYBORACH?
PROSZĘ WYBRAĆ NIE WIĘCEJ NIŻ TRZY ODPOWIEDZI**

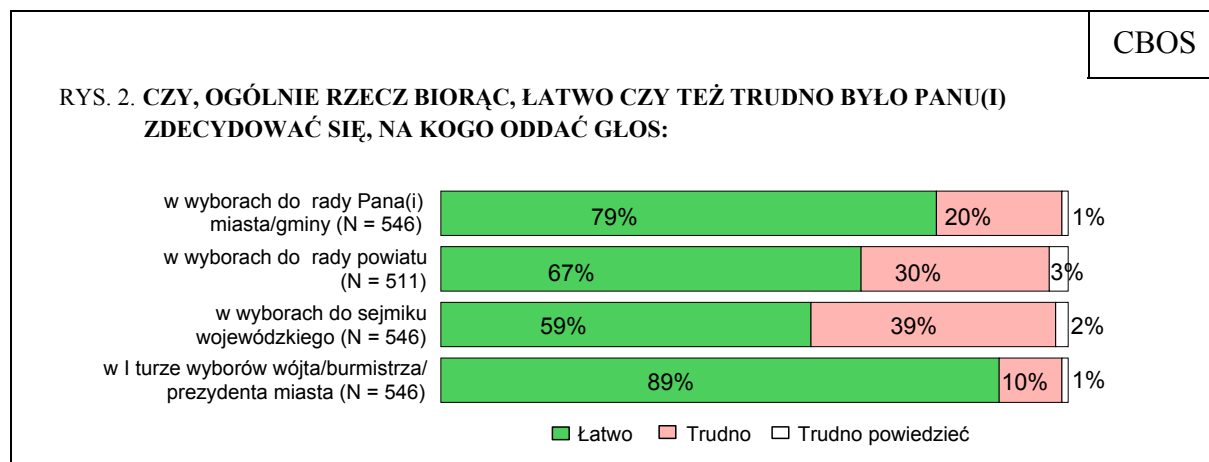

DECYZJE WYBORCZE

Wybory władz lokalnych ze względu na wielość szczebli samorządu i obowiązującą w nich – poza wyborami wójtów, burmistrzów czy prezydentów miast – proporcjonalną ordynację wyborczą stanowią dość skomplikowany rodzaj głosowania. Pytanie, w jakim stopniu wyborcy są do nich przygotowani. Czy idąc do urn mają sprecyzowane preferencje co do kandydatów we wszystkich odrębnych głosowaniach?

Jak wynika z deklaracji, tradycyjnie już najmniej kłopotów przysporzyło wyborcom podjęcie decyzji w bezpośrednich wyborach wójtów, burmistrzów czy prezydentów miast. Aż 89% biorących udział w głosowaniu 21 listopada twierdzi, że nie miało większych trudności z wyborem kandydata na najwyższy urząd w swoim mieście czy gminie. Dla większości wyborców (79%) łatwy był też wybór między kandydatami na radnych w ich miejscowości. Jednak im wyższy szczebel samorządu, a co za tym idzie – większa anonimowość kandydatów, tym – według deklaracji ankietowanych – wybór był trudniejszy. Prawie co trzeciemu wyborcy (30%) trudno było się zdecydować, na kogo oddać głos

w wyborach do rady powiatu, a niemal dwie piąte (39%) miało trudności z podjęciem decyzji, kogo poprzeć w wyborach do sejmiku wojewódzkiego.

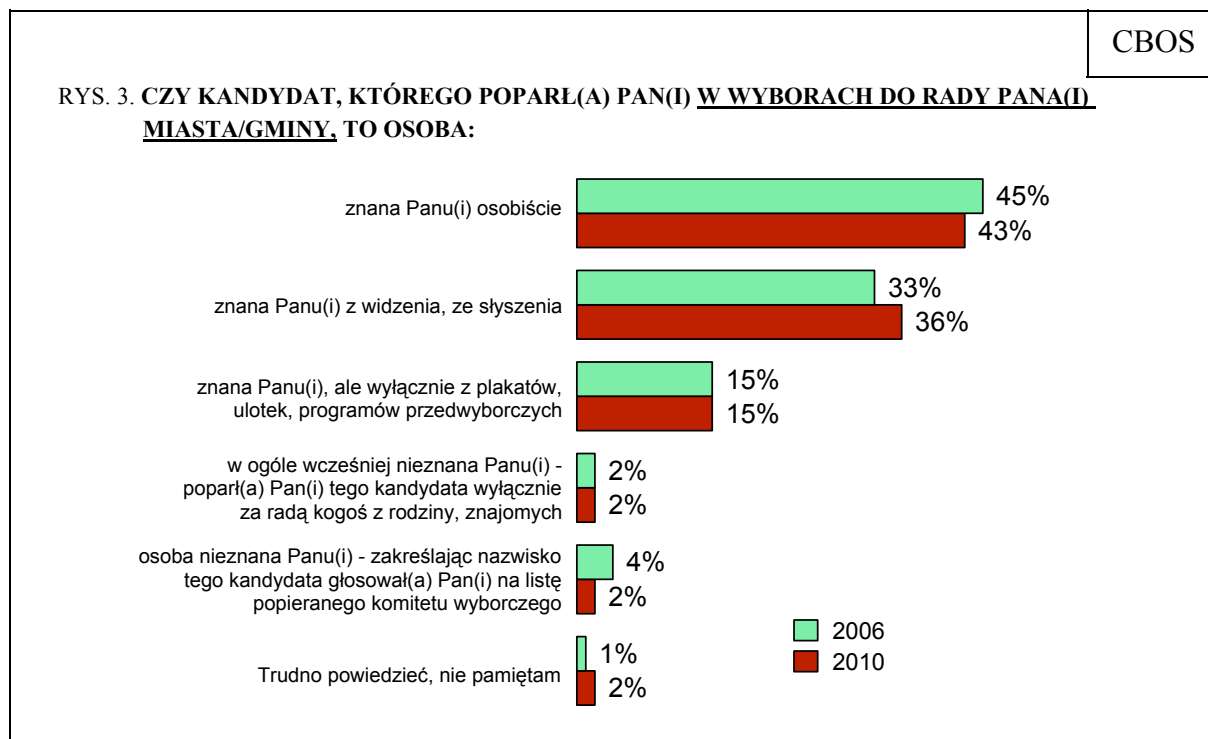
W porównaniu z poprzednimi wyborami, w tym roku nieco trudniej było Polakom podjąć decyzję, na kogo oddać głos w wyborach do rady powiatu, a także do rady miasta/gminy. Natomiast trudności związane z wyborem wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, jak również radnych do sejmików wojewódzkich deklarowane były równie często jak w 2006 roku.

Tabela 2

Czy, ogólnie rzecz biorąc, łatwo czy też trudno było Panu(i) zdecydować się, na kogo oddać głos:	Łatwo		Trudno		Trudno powiedzieć	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010
	w procentach					
– w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy	83	79	16	20	2	1
– w wyborach do rady powiatu	71	67	24	30	5	3
– w wyborach do sejmiku wojewódzkiego	58	59	38	39	5	2
– w I turze wyborów wójta/burmistrza/prezydenta miasta	89	89	10	10	1	1

W wyborach do rady miasta czy gminy ponad dwie piąte wyborców (43%) miało o tyle ułatwioną decyzję, że kandydat, którego zdecydowali się poprzeć, był im znany osobiście. Ponad jedna trzecia (36%) – według ich własnych deklaracji – głosowała na osobę, którą znała z widzenia lub ze słyszenia, a więcej niż co siódmy (15%) podejmując decyzję wyborczą sugerował się informacjami z plakatów, ulotek bądź programów wyborczych. Jedynie nieliczni zagłosowali na kandydata sobie nieznanego, ale wskazanego przez rodzinę lub znajomych (2%), bądź też na nieznaną osobę z listy popieranego komitetu wyborczego (2%).

Tegoroczne strategie wyboru kandydatów do rady miasta lub gminy niemal nie różnią się od stosowanych w wyborach samorządowych w 2006 roku. Minimalnie rzadziej jednak były to przypadkowe decyzje co do personaliów – wynikające raczej z zaufania do konkretnej partii lub komitetu wyborczego, nieco częściej natomiast wybierano osoby znane z widzenia lub ze słyszenia.

Stopień znajomości wybieranych kandydatów do rady miasta czy gminy w istotnym stopniu zależał od wielkości zamieszkiwanej miejscowości. Im ona większa, tym rzadziej deklarowano znajomość kandydatów, co oczywiście wynika z większej anonimowości w tych społecznościach. Blisko dwie trzecie wyborców mieszkających na wsi (63%) poparło w listopadowym głosowaniu kandydata, którego znało osobiście, podczas gdy w największych miastach na znajomego głosował tylko co jedenasty wyborca (9%). Większość zaś poparła kandydatów znanych wyłącznie z plakatów, ulotek czy programów wyborczych (39%) lub zakreśliła nazwisko osoby znanej co najwyżej z widzenia lub ze słyszenia (36%).

Tabela 3

Miejsce zamieszkania	Czy kandydat, którego poparł(a) Pan(i) w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy, to osoba*:				
	znana Panu(i) osobiście	znana Panu(i) z widzenia, ze słyszenia	znana Panu(i), ale wyłącznie z plakatów, ulotek, programów przedwyborczych	w ogóle wcześniej nieznana Panu(i) – poparł(a) Pan(i) tego kandydata wyłącznie za radą kogoś z rodziny, znajomych	osoba nieznana Panu(i) – zakreślając nazwisko tego kandydata głosował(a) Pan(i) na listę popieranego komitetu wyborczego
	w procentach				
Wieś	63	29	4	1	0
Miasto do 20 tys.	54	36	8	1	0
20-100 tys.	32	51	13	1	2
101-500 tys.	17	42	30	5	1
501 tys. i więcej ludności	9	36	39	2	12

*Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

CIĄGŁOŚĆ CZY ZMIANA?

Sierpniowy sondaż CBOS dotyczący działalności władz lokalnych ubiegłej kadencji (2006 – 2010) wskazywał na dość duże zadowolenie Polaków ze zmian, jakie zaszły w ich miejscowościach w ciągu ostatnich czterech lat. Zdecydowana większość ankietowanych pozytywnie oceniała pracę swoich radnych oraz wójtów, burmistrzów czy prezydentów miast⁵.

Mimo zadowolenia z funkcjonowania swoich samorządów Polacy nie do końca byli jednak przekonani, czy w listopadowych wyborach poprą kandydatów związanych z dotychczasowymi władzami ich miasta lub gminy. Opinie w tej kwestii były dość mocno podzielone. Na kandydatów związanych z urzędującą ekipą planowało głosować w wyborach do rady miasta/gminy oraz w wyborach wójta, burmistrza lub prezydenta miasta nieco ponad dwie piąte badanych wybierających się do urn. Nieznacznie mniejsza liczebnie grupa wyrażała chęć głosowania na kandydatów niezwiązanych z ówczesnymi władzami ich miasta/gminy, a spora część nie wiedziała, jaką przyjmie strategię w tym względzie⁶.

Deklaracje powyborcze zdają się wskazywać, że jeśli osoby opowiadające się za zmianą ekipy rządzącej rzeczywiście poszły do urn i oddały swój głos na kandydatów

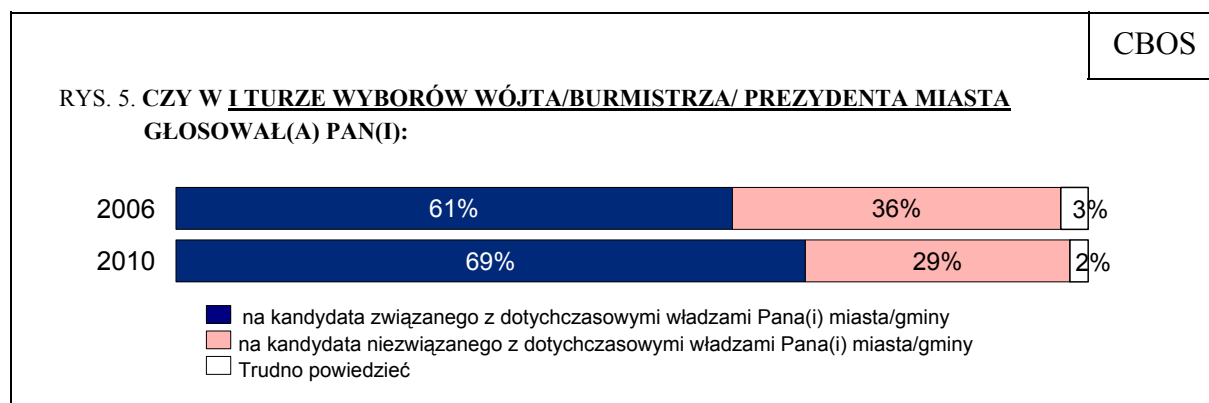
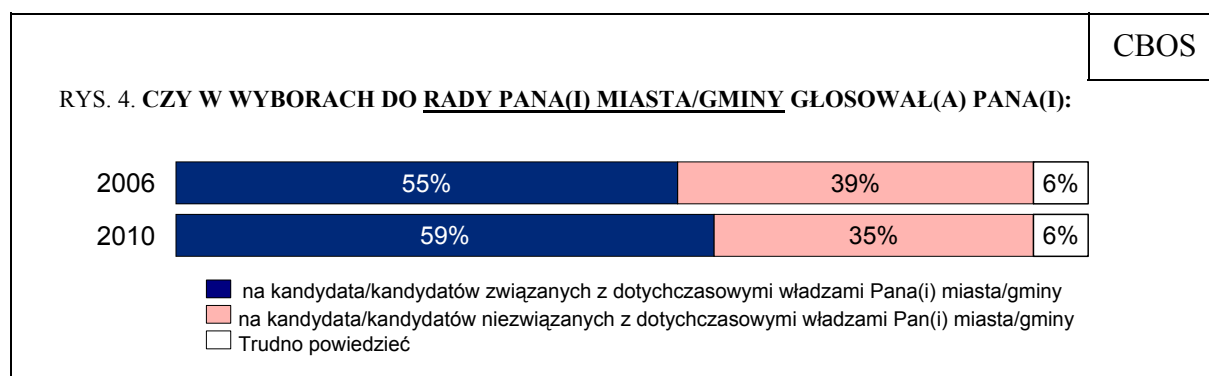
⁵ Zob. komunikat CBOS „Oceny działalności władz lokalnych, czyli co się zmieniło w naszych miejscowościach od ostatnich wyborów samorządowych”, wrzesień 2010 (oprac. R. Boguszewski).

⁶ Zob. komunikat CBOS „Wybory samorządowe 2010”, wrzesień 2010 (oprac. R. Boguszewski).

spoza tej ekipy, to ci, którzy nie wiedzieli, jaką przyjmą strategię w tym względzie, opowiedzieli się raczej za utrzymaniem *status quo*.

Jak wynika z deklaracji, niemal trzy piąte głosujących w wyborach do rad miejskich i gminnych (59%) opowiedziało się za kandydatami związanymi z siłami politycznymi dotychczas sprawującymi władzę w ich samorządach. W jeszcze większym stopniu za zachowaniem ciągłości rządu optowano w bezpośrednich wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Zgodnie z deklaracjami, aż 69% wyborców głosowało na kandydatów – w ich ocenie – sprawdzonych, którzy dotychczas pełnili najwyższy urząd w ich miejscowościach.

Uznanie dla władz poprzedniej kadencji, wyrażające się w głosowaniu mającym na celu zachowanie ciągłości rządu, jest – zarówno w przypadku wyborów do rady miasta/gminy, jak i na najwyższy urząd w danej miejscowości – nieco częstsze niż w 2006 roku. O 8 punktów wyższy okazał się odsetek wyborców popierających dotychczasowych wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a o 4 punkty procentowe wzrosła liczba głosujących na ubiegające się o reelekcję osoby wchodzące w skład ustępującej rady miasta czy gminy.

Strategia głosowania na dotychczasowe władze lokalne – zarówno ustawodawcze, jak i wykonawcze – dominowała w większości kategorii wyróżnionych ze względu na wielkość miejscowości zamieszkania. Jak jednak wynika z deklaracji, relatywnie najczęściej stosowali ją głosujący mieszkańcy wsi, najrzadziej zaś wyborcy w największych aglomeracjach.

Tabela 4

Miejsce zamieszkania	Czy w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy głosował(a) Pana(i)*:		Czy w I turze wyborów wójta/burmistrza/prezydenta miasta głosował(a) Pan(i)*:	
	na kandydata/kandydatów związanych z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy	na kandydata/kandydatów nie związanych z dotychczasowymi władzami Pan(i) miasta/gminy	na kandydata związanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy	na kandydata niezwiązanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy
	w procentach			
Wieś	69	26	78	19
Miasto do 20 tys.	57	43	63	37
20-100 tys.	56	39	66	32
101-500 tys.	56	32	64	32
501 tys. i więcej ludności	42	51	56	43

*Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

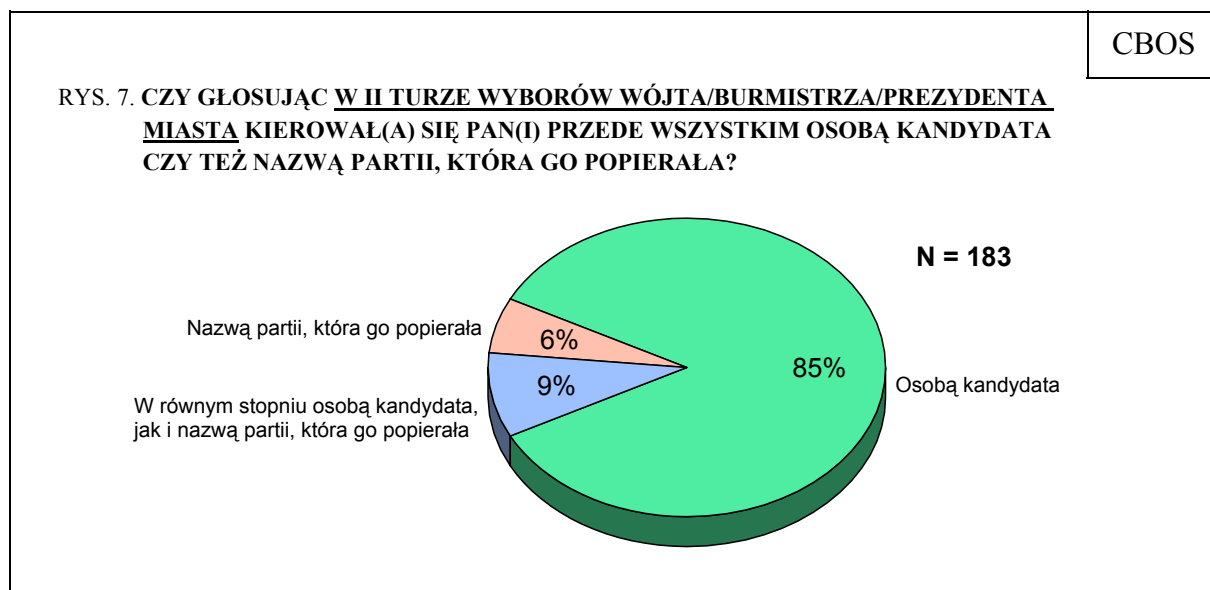
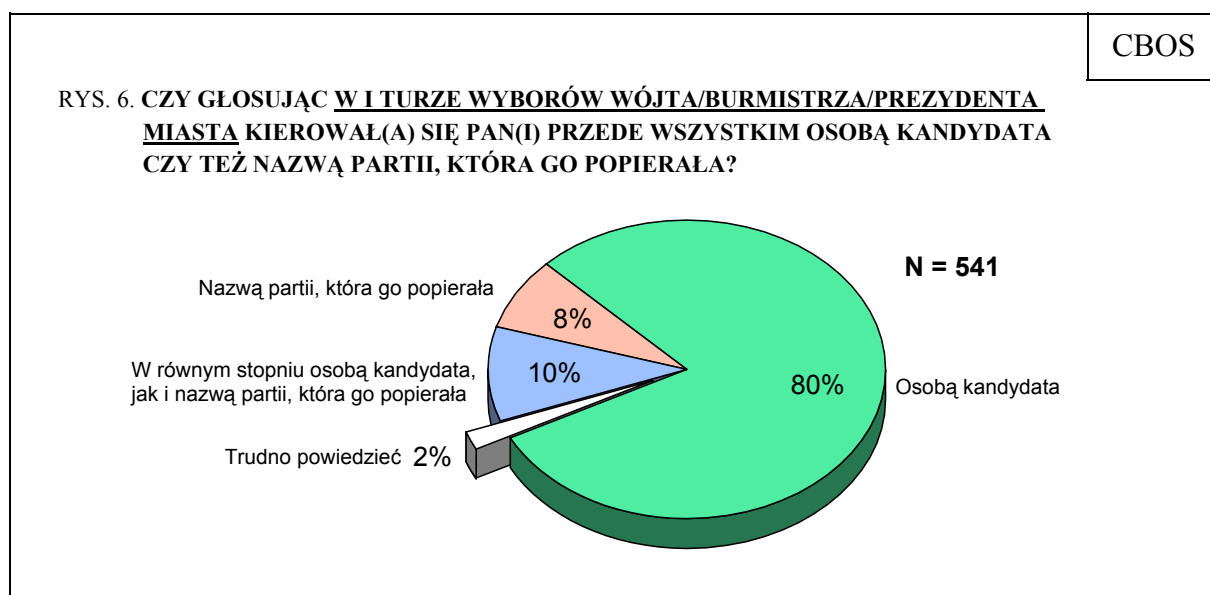
STOPIEŃ UPARTYJNIENIA WYBORÓW SAMORZĄDOWYCH

Z deklaracji przedwyborczych wynikało, że głosując respondenci zamierzali się kierować przede wszystkim tym, co reprezentują sobą osoby kandydujące na poszczególne urzędy, a dopiero ewentualnie w drugiej kolejności tym, jakie ugrupowania polityczne je popierają⁷. Czy te zapowiedzi znalazły odzwierciedlenie w zachowaniach wyborczych w I i II turze? Żeby uzyskać odpowiedź na to pytanie, zapytaliśmy o motywacje udziału w wyborach. Na podstawie powyborczych deklaracji próbowaliśmy też ocenić stopień faktycznego upolitycznienia tych wyborów.

Deklaracje składane po głosowaniu potwierdzają, że polityczne poparcie jest niewystarczającą przesłanką osiągnięcia sukcesu wyborczego. Dla ogromnej większości wyborców rekomendacje partii popierających kandydatów ubiegających się o najwyższe urzędy we władzach samorządowych miały wyłącznie drugorzędne znaczenie.

⁷ Zob. komunikat CBOS „Polacy o wyborach samorządowych”, wyd. cyt.

Jeśli chodzi o wybory bezpośrednie – na stanowisko wójta, burmistrza czy prezydenta miasta, zarówno w I, jak i w II turze liczyło się dla wyborców przede wszystkim to, co dany kandydat sobą reprezentuje (odpowiednio: 80% i 85% wskazań). Sympatie partyjne za najważniejsze w I turze głosowania uznało 8% wyborców, a w II – zaledwie 6%. Mniej więcej co dziesiąty głosujący (czy to 21 listopada czy też 5 grudnia 2010 roku) kierował się w równym stopniu osobą kandydata, jak i nazwą partii politycznej, która udzieliła mu poparcia.

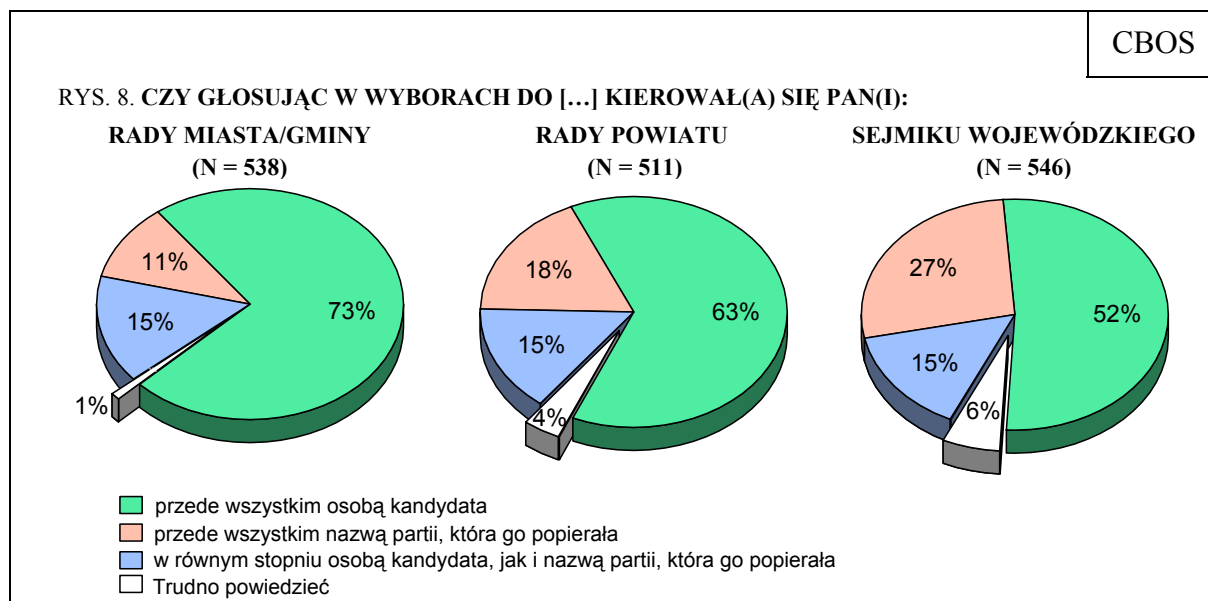

Przyjęta w listopadzie 2010 roku strategia głosowania na przedstawicieli władzy wykonawczej w poszczególnych miejscowościach jest niemal taka sama jak cztery lata wcześniej. Co jednak ciekawe, w stosunku do przedwyborczych deklaracji dotyczących sposobu głosowania, w dniu wyborów częściej niż zakładano w ogóle nie sugerowano się poparciem politycznym, jakie mieli kandydaci na wójtów, burmistrzów czy prezydentów miast.

Tabela 5

Czy głosując [...] kierował(a) się Pan(i):	I tura wyborów wójta/burmistrza/prezydenta miasta		II tura wyborów wójta/burmistrza/prezydenta miasta		Zakładana strategia głosowania na dwa tygodnie przed wyborami
	2006	2010	2006	2010	
	w procentach				
– przede wszystkim osobą kandydata	83	80	81	85	60
– przede wszystkim nazwą partii, która go popierała	6	8	8	6	5
– w równym stopniu osobą kandydata, jak nazwą partii, która go popierała	9	10	10	9	32
Trudno powiedzieć	2	2	1	0	3

Deklaracje badanych potwierdzają prawidłowość znaną już z poprzednich wyborów władz lokalnych – głosowanie według sympatii partyjnych jest tym częstsze, im wyższy szczebel samorządu i, co się bezpośrednio z tym wiąże, mniejsza znajomość kandydatów. W wyborach do rady miasta lub gminy blisko trzy czwarte respondentów (73%) podejmując decyzję, na kogo głosować, kierowało się przede wszystkim znajomością osoby kandydata, tylko co dziewiąty (11%) brał pod uwagę poparcie polityczne partii, która go rekomendowała. W przypadku wyborów do rad powiatów odsetek wyborców głosujących według logiki poparcia partyjnego był nieco wyższy (18%), natomiast mniej ankietowanych kierowało się wyłącznie osobą kandydata (63%). Partyjne poparcie miało największe znaczenie dla głosujących w wyborach do sejmików wojewódzkich. Więcej niż co czwarty (27%) deklaruje, że w głosowaniu na tym szczeblu uwzględniał głównie poparcie partii politycznej, która rekomendowała danego kandydata. Jednak nawet w wyborach do sejmików wojewódzkich ponad połowa głosujących (52%) brała pod uwagę przede wszystkim osobę kandydata.

Porównanie tegorocznych deklaracji z uzyskanymi przy okazji wcześniejszych wyborów pozwala stwierdzić, że partyjne poparcie dla poszczególnych kandydatów miało dla decyzji wyborczych Polaków nieco większe znaczenie niż w roku 2002 czy 2006. Dotyczy to wszystkich wybieranych szczebli samorządu. O ile jednak w przypadku wyborów do rady miasta/gminy czy też do rady powiatu minimalnie wzrosło znaczenie partyjnego poparcia jako dodatkowego czynnika przy podejmowaniu decyzji wyborczych, o tyle w wyborach do sejmiku wojewódzkiego sympatie polityczne nieco częściej niż w 2006 roku odgrywały strategiczną rolę.

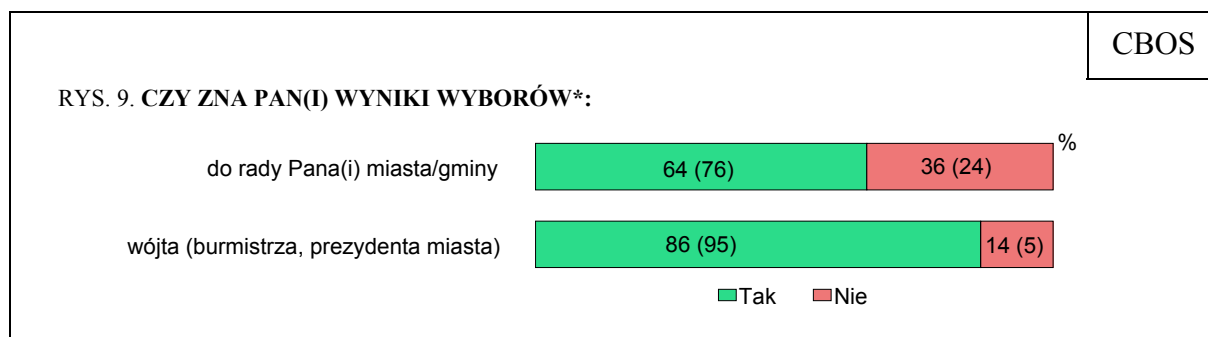
Niezmiennie jednak rekomendacje partyjne, bez względu na szczebel wybieranych władz samorządowych, mają dla wyborców najwyżej drugorzędne znaczenie, a dodatkowo ich wpływ na decyzje wyborcze jest ciągle zdecydowanie mniejszy niż pod koniec lat dziewięćdziesiątych.

Tabela 6

Czy głosując w wyborach do [...] kierował(a) się Pan(i):	Rada miasta/gminy				Rada powiatu				Sejmik wojewódzki			
	1998	2002	2006	2010	1998	2002	2006	2010	1998	2002	2006	2010
	w procentach											
– przede wszystkim osobą kandydata	62	76	77	73	52	66	67	63	42	56	57	52
– przede wszystkim nazwą partii, która go popierała	20	12	11	11	29	19	17	18	38	26	22	27
– w równym stopniu osobą kandydata, jak nazwą partii, która go popierała	16	11	11	15	17	12	12	15	17	12	14	15
Trudno powiedzieć	2	1	1	1	2	2	4	4	3	6	7	6

OCENA WYNIKÓW WYBORÓW

Tuż po II turze wyborów samorządowych większość ankietowanych zapoznała się – jak twierdzi – z ich wynikami i wiedziała, kto w ich miejscowości został wybrany do władz lokalnych. Lepsza była znajomość wyników wyborów, w których zwycięzca był tylko jeden, czyli w wyborach na stanowisko wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. W trakcie realizacji badania cztery piąte ankietowanych (80%) wiedziało, kto w ich gminie lub mieście będzie przez najbliższe cztery lata pełnił najwyższy urząd we władzach samorządowych. Natomiast przynajmniej orientacyjny skład rady swojego miasta lub gminy w najbliższej kadencji znało trzy piąte badanych (60%).

* W nawiasach podano odsetki dla osób uczestniczących w wyborach 21 listopada 2010 roku

Interesowanie się wynikami wyborów idzie w parze, co zrozumiałe, z zainteresowaniem polityką oraz udziałem w głosowaniu. Uczestnicy wyborów w zdecydowanej większości znali wyniki głosowania do rady swego miasta czy gminy (76%), a tym bardziej wyniki wyborów bezpośrednich (95%).

Tabela 7

Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką? Czy jest ono:	Czy zna Pan(i) wyniki wyborów samorządowych:			
	do rady Pana(i) miasta/gminy?		na stanowisko wójta (burmistrza, prezydenta miasta)?	
	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach			
– duże	82	18	98	2
– średnie	73	27	90	10
– niewielkie lub żadne	49	51	79	21

Wynikami wyborów bezpośrednich w największym stopniu interesowali się mieszkańcy największych miast, liczących ponad 500 tys. ludności (92% z nich wiedziało,

kto będzie sprawował najwyższy urząd w ich mieście w następnych latach), natomiast skład nowej rady miasta czy gminy znają przede wszystkim osoby mieszkające na wsi (70%).

Tabela 8

Miejsce zamieszkania	Czy zna Pan(i) wyniki wyborów samorządowych:			
	do rady Pana(i) miasta/gminy?		na stanowisko wójta (burmistrza, prezydenta miasta)?	
	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach			
Wieś	70	30	87	13
Miasto do 20 tys.	64	36	85	15
20-100 tys.	59	41	83	17
101-500 tys.	58	42	83	17
501 tys. i więcej ludności	59	41	92	8

Pozostałe zależności związane z zainteresowaniem wynikami tegorocznych wyborów samorządowych odnoszą się zarówno do rezultatów głosowań na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, jak i na radnych. Ich znajomość deklarują przede wszystkim rolnicy, osoby z wyższym wykształceniem, respondenci lepiej sytuowani, o wyższym statusie zawodowym, a także badani częściej uczestniczący w praktykach religijnych.

Warto zauważyć, że mimo iż frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych utrzymuje się na mniej więcej stałym poziomie, zainteresowanie ich wynikami rośnie. Obecnie jest ono nieco większe niż cztery lata temu i zdecydowanie większe niż w 2002 roku, kiedy to tylko niespełna połowa pytanym (49%) orientowała się w tym, kto zasiądzie na najbliższe cztery lata w radzie ich miasta czy gminy. Należy jednak zaznaczyć, że w 2002 roku powyborczy sondaż był realizowany w nieco krótszym od głosowania odstępie czasu (jeszcze przed rozstrzygającą II turą wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast), stąd też znajomość wyników wyborów do rad gminnych mogła być nieco mniejsza. Z drugiej jednak strony zbliżająca się II tura wyborów bezpośrednich teoretycznie mogła sprzyjać większemu zainteresowaniu wyborców wynikami już przeprowadzonych głosowań.

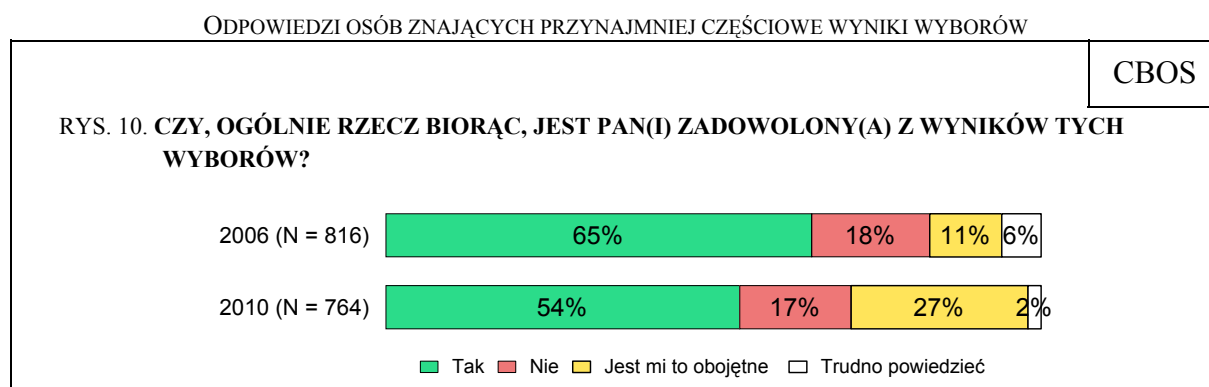
Tabela 9

Czy zna Pan(i) wyniki wyborów:	Tak			Nie		
	2002	2006	2010	2002	2006	2010
	w procentach					
– do rady Pana(i) miasta/gminy	49	60	64	51	40	36
– wójta (burmistrza, prezydenta miasta)	66	80	86	34	20	14

Jeżeli chodzi o reakcje na wyniki wyborów samorządowych, ponad połowa badanych (54%) zorientowanych co do rezultatów listopadowego, a w części miejscowości także

grudniowego głosowania, jest nimi usatysfakcjonowana, tylko co szósty (17%) deklaruje niezadowolenie. Ponad jedna czwarta pytanym podchodzi do wyników wyborów z obojętnością (27%).

W porównaniu z powyborczymi reakcjami odnotowanymi w 2006 roku zadowolenie z wyników głosowania jest obecnie mniejsze (spadek wskazań o 11 punktów procentowych). Ponad dwukrotnie większa natomiast jest liczba osób, dla których rezultaty jesiennego głosowania nie mają większego znaczenia.

Satysfakcję z wyników wyborów samorządowych w znacznie większym stopniu niż przeciętnie deklarują, co istotne, sami wyborcy – blisko dwie trzecie głosujących 21 listopada (63%) wyraża zadowolenie z ich rezultatu, a tylko jedna piąta (20%) jest niezadowolona. Ponad połowa niegłosujących w tegorocznych wyborach (55%) ma obojętny stosunek do ich wyników. Zadowolenie deklaruje co trzeci (34%), a niezadowolenie co jedenasty (9%).

OBAWY I NADZIEJE PO WYBORACH

O ile poziom satysfakcji z jesiennych wyborów jest sporo niższy od tego sprzed czterech lat, o tyle optymizm, jeżeli chodzi o ocenę ich wpływu na sytuację w poszczególnych miastach czy gminach, jest obecnie zdecydowanie większy niż osiem czy dwanaście lat temu⁸.

Połowa ogółu badanych (50%, o 11 punktów więcej niż w 2002 roku) spodziewa się, że po wyborach samorządowych w ich mieście/gminie nastąpią zmiany na lepsze, ponad jedna trzecia (38%, spadek o 5 punktów) uważa, że nic się nie zmieni, a tylko nieliczni (5%)

⁸ W 2006 roku nie pytaliśmy o przewidywania dotyczące wpływu wyników wyborów na sytuację w kraju i w poszczególnych miejscowościach.

zakładają pesymistyczny scenariusz powyborczych zmian w ich miejscowościach. Na opinie w tej kwestii w zasadzie nie wpływa wielkość miejscowości zamieszkania, z jednym wszakże wyjątkiem – mieszkańcy dużych i średnich miast nieco częściej niż osoby mieszkające w małych miejscowościach i na wsi twierdzą, że wybory samorządowe niczego nie zmieniają (zob. tabele aneksowe).

Tabela 10

Czy spodziewa się Pan(i), że po wyborach samorządowych w Pana(i) mieście/gminie nastąpią zmiany:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI '98	XI '02	XII '10
	w procentach		
– na lepsze	38	39	50
– na gorsze	7	4	5
Po wyborach nic się nie zmieni	40	43	38
Trudno powiedzieć	15	14	7

Jeżeli chodzi o ocenę znaczenia głosowania w skali kraju, opinie są nieco bardziej podzielone. Odsetek osób sądzących, że po wyborach nastąpią w Polsce zmiany na lepsze, jest taki sam jak odsetek twierdzących, że wybory te nie będą miały istotnego wpływu na sytuację w kraju (po 39%). Tylko nieliczni (6%) są zdania, że przyniosą one zmiany na gorsze. Również i w tym względzie tegoroczne opinie są znacznie bardziej optymistyczne niż w roku 2002 i trochę lepsze niż w 1998.

Tabela 11

Czy spodziewa się Pan(i), że po wyborach samorządowych w kraju nastąpią zmiany:	Wskazania badanych według terminów badań		
	XI '98	XI '02	XII '10
	w procentach		
– na lepsze	37	28	39
– na gorsze	9	6	6
Po wyborach nic się nie zmieni	34	43	39
Trudno powiedzieć	20	23	16

Na postrzeganie wpływu wyborów samorządowych na sytuację w kraju w pewnym stopniu oddziałują poglądy polityczne respondentów. Osoby deklarujące orientację pravicową trochę częściej niż badani o poglądach lewicowych są zdania, że po wyborach nastąpią w Polsce zmiany na lepsze (47% wobec 41%).

W elektoratach partyjnych największymi optymistami w tym względzie są zwolennicy PO. Ponad połowa z nich przewiduje, że wybory lokalne będą miały korzystny wpływ na sytuację w kraju. W przypadku sympatyków pozostałych liczących się ugrupowań

oczekiwania takie żywi zdecydowanie mniejsza grupa – mniej więcej dwie piąte zdeklarowanych wyborców SLD i tylko nieco ponad jedna trzecia popierających PiS i PSL.

Tabela 12

Czy spodziewa się Pan(i), że po wyborach samorządowych w kraju nastąpią zmiany:	Elektoraty partii politycznych			
	PiS	PO	PSL*	SLD
	w procentach			
- na lepsze	38	57	34	44
- na gorsze	7	0	5	8
Po wyborach nic się nie zmieni	37	32	40	41
Trudno powiedzieć	18	11	21	7

*Ze względu na małe liczebności odsetki dotyczące zwolenników tego ugrupowania należy traktować ostrożnie

Powyborcze deklaracje Polaków potwierdzają dość niski stopień upolitycznienia wyborców samorządowych, zwłaszcza na najniższym szczeblu. Dla decyzji wyborczych niewielkie znaczenie miały rekomendacje partyjne. Wprawdzie czynnik polityczny zyskiwał na znaczeniu przy wyborze władz samorządowych wyższego szczebla, jednak również wybierając radnych do sejmików wojewódzkich większość wyborców kierowała się przede wszystkim tym, co mają do zaproponowania poszczególni kandydaci, a nie tym, jaki komitet wyborczy reprezentują.

Odnutowane przez nas w przedwyborczych badaniach zadowolenie Polaków z władz lokalnych ubiegłej kadencji (2006 – 2010) w znacznym stopniu znalazło potwierdzenie w strategiach głosowania podczas jesiennych wyborów. Zgodnie z deklaracjami, zarówno w przypadku wyboru radnych, jak i w głosowaniu bezpośrednim na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast większość wyborców opowiedziała się za zachowaniem ciągłości władzy, wybierając osoby, które ich zdaniem sprawdziły się w ostatnich latach.

Jeżeli zaś chodzi o wyniki tegorocznego głosowania, większość Polaków przyjęła je z zadowoleniem, choć bardziej powściągliwie niż cztery lata temu. Co jednak istotne, w odczuciu stosunkowo licznej grupy badanych wynik wyborów zapowiada pozytywne zmiany sytuacji w ich miejscowościach, a w efekcie również w całym kraju.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

Tabela 1

		Czy brał(a) Pan(i) udział w wyborach samorządowych 21 listopada?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		62	38	878
Płeć	Mężczyźni	63	37	418
	Kobiety	61	39	460
Wiek	18-24 lata	55	45	113
	25-34	53	47	158
	35-44	70	30	126
	45-54	66	34	149
	55-64	73	27	166
	65 lat i więcej	56	44	166
Miejsce zamieszkania	Wieś	66	34	341
	Miasto do 20 tys.	72	28	111
	20-100 tys.	51	49	164
	101-500 tys.	54	46	145
	501 tys. i więcej mieszk.	68	32	117
Wykształcenie	Podstawowe	50	50	222
	Zasadnicze zawodowe	60	40	229
	Średnie	69	31	293
	Wyższe	71	29	133
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	79	21	73
	Średni personel, technicy	75	25	40
	Pracownicy adm.-biurowi	73	27	55
	Pracownicy usług	65	35	55
	Robotnicy wykwalifikowani	51	49	97
	Robotnicy niewykwalifik.	51	49	50
	Rolnicy	67	33	47
	Pracujący na własny rach.	63	37	35
Bierni zawodowo	Renciści	60	40	61
	Emeryci	65	35	206
	Uczniowie i studenci	48	52	62
	Bezrobotni	60	40	49
	Gospodynie domowe i inni	52	48	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	76	24	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	62	38	58
	sekt. pryw. poza rolnict.	58	42	199
	prywatnym gosp. rolnym	67	33	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	60	40	152
	501-750	48	52	106
	751-1000	62	38	157
	1001-1500	61	39	119
	Powyżej 1500 zł	73	27	130
Ocena własnych war. mater.	Złe	54	46	130
	Średnie	60	40	411
	Dobre	68	32	337
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	73	27	39
	Raz w tygodniu	68	32	424
	1-2 razy w miesiącu	59	41	139
	Kilka razy w roku	56	44	184
	W ogóle nie uczestniczy	46	54	93
Poglądy polityczne	Lewica	67	33	149
	Centrum	58	42	265
	Prawica	73	27	255
	Trudno powiedzieć	50	50	210

Tabela 2

		Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze tych wyborów ?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		51	49	359
Płeć	Mężczyźni	54	46	152
	Kobiety	48	52	207
Wiek	18-24 lata	52	48	38
	25-34	42	58	77
	35-44	64	36	49
	45-54	48	52	56
	55-64	64	36	69
	65 lat i więcej	41	59	69
Miejsce zamieszkania	Wieś	60	40	90
	Miasto do 20 tys.	68	32	47
	20-100 tys.	39	61	80
	101-500 tys.	44	56	77
	501 tys. i więcej mieszk.	48	52	66
Wykształcenie	Podstawowe	50	50	77
	Zasadnicze zawodowe	50	50	88
	Średnie	47	53	128
	Wyższe	61	39	66
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	68	32	41
	Średni personel, technicy	37	63	21
	Pracownicy adm.-biurowi	58	42	23
	Pracownicy usług	32	68	20
	Robotnicy wykwalifikowani	49	51	32
	Robotnicy niewykwalifik.	47	53	23
	Rolnicy	57	43	8
	Pracujący na własny rach.	37	63	9
Bierni zawodowo	Renciści	52	48	35
	Emeryci	53	47	82
	Uczniowie i studenci	62	38	19
	Bezrobotni	45	55	24
	Gospodynie domowe i inni	41	59	23
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	58	42	58
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	53	47	30
	sekt. pryw. poza rolnict.	43	57	70
	prywatnym gosp. rolnym	80	20	5
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	42	58	51
	501-750	45	55	41
	751-1000	53	47	52
	1001-1500	48	52	51
	Powyżej 1500 zł	57	43	66
Ocena własnych war. mater.	Złe	44	56	55
	Średnie	51	49	171
	Dobre	53	47	133
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	67	33	12
	Raz w tygodniu	58	42	172
	1-2 razy w miesiącu	37	63	58
	Kilka razy w roku	51	49	76
	W ogóle nie uczestniczy	38	62	42
Poglądy polityczne	Lewica	47	53	72
	Centrum	48	52	111
	Prawica	62	38	102
	Trudno powiedzieć	44	56	74

Tabela 3

		Dlaczego nie wziął(ęła) Pan(i) udziału w tych wyborach?					
		W ogóle nie interesuję się polityką	Nie znał(a)m kandydatów startujących w tych wyborach	Nie było odpowiednich kandydatów, na których mógł(mogła)-bym zagłosować w tych wyborach	Nie mogł(a)m się zdecydować, na kogo głosować	Nie odpowiadało mi, że kampania wyborcza była zdominowana przez politykę, a zbyt mało mówiono o sprawach lokalnych	Ponieważ te wybory w gruncie rzeczy są mało ważne, to, kto wygra, praktycznie nie ma większego znaczenia
		%	%	%	%	%	%
Ogółem		31	15	18	6	7	4
Płeć	Mężczyźni	26	18	19	6	10	5
	Kobiety	35	11	16	5	5	4
Wiek	18-24 lata	39	18	13	9	5	4
	25-34	29	23	26	2	8	6
	35-44	45	10	17	12	4	6
	45-54	30	22	30	7	19	3
	55-64	14	12	13	6	9	2
	65 lat i więcej	31	2	6	2		4
Miejsce zamieszkania	Wieś	33	9	19	7	5	3
	Miasto do 20 tys.	43	10	16	8		2
	20-100 tys.	31	20	17	4	11	9
	101-500 tys.	23	17	15	6	6	2
	501 tys. i więcej mieszk.	27	21	22		13	4
Wykształcenie	Podstawowe	31	6	8		4	1
	Zasadnicze zawodowe	34	14	19	10	6	6
	Średnie	32	21	25	6	13	6
	Wyższe	19	25	23	10	5	6
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	18	22	32	10	13	10
	Średni personel, technicy	30	20	15			7
	Pracownicy adm.-biurowi	28	12	37	10		15
	Pracownicy usług	29	14	30		16	
	Robotnicy wykwalifikowani	53	16	14	6	16	11
	Robotnicy niewykwalifik.	19	20	9	16	9	
	Rolnicy	26		17		13	
	Pracujący na własny rach.	18	23	34	6	19	6
Bierni zawodowo	Renciści	30	9	14		4	
	Emeryci	26	5	8	3		3
	Uczniowie i studenci	33	16	7	5	6	
	Bezrobotni	33	35	39	15		4
	Gospodynie domowe i inni	32	22	24	5	4	4
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	46	5	17	5	6	9
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	46	23	33	4	9	
	sekt. pryw. poza rolnict.	27	23	18	8	16	7
	prywatnym gosp. rolnym	28	9	27	9	14	
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	38	13	20	5	2	4
	501-750	32	12	10	6	1	1
	751-1000	36	8	20	5	7	6
	1001-1500	37	21	23	7	21	2
	Powyżej 1500 zł	17	25	26	8	7	7
Ocena własnych war. mater.	Złe	36	14	19		8	2
	Średnie	28	9	15	6	6	5
	Dobre	31	24	21	9	8	4
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	28			8		12
	Raz w tygodniu	29	9	12	9	7	3
	1-2 razy w miesiącu	40	20	18	3	7	2
	Kilka razy w roku	31	22	19	4	8	6
	W ogóle nie uczestniczy	26	14	33	2	9	7
Poglądy polityczne	Lewica	18	14	30	5	14	5
	Centrum	32	17	19	7	7	7
	Prawica	15	10	14	5	9	
	Trudno powiedzieć	46	15	12	5	2	4

Tabela 3 cd.

		Dlaczego nie wziął(ęła) Pan(i) udziału w tych wyborach?					Liczba osób
		Ponieważ uznane(a)m, że mój głos i tak nie będzie miał znaczenia dla wyniku wyborów	Mam dość wyborów - ciągle są jakieś wybory i niczego to nie zmienia w sytuacji ludzi i kraju	Nie miałe(a)m czasu, musiałe(a)m załatwić inne ważne sprawy w tym czasie, byłe(a)m poza miejscem zamieszkania	Byłe(a)m chory(a), jestem niepełnosprawny(a)	Inne powody	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		9	16	13	17	10	332
Płeć	Mężczyźni	13	19	15	9	8	154
	Kobiety	5	13	11	25	11	178
Wiek	18-24 lata	5	9	27		23	51
	25-34	14	21	13	5	10	75
	35-44	10	12	21		6	38
	45-54	10	15	3	8	7	50
	55-64	6	22	17	22	5	46
	65 lat i więcej	7	12	3	53	6	73
Miejsce zamieszkania	Wieś	12	12	8	23	9	117
	Miasto do 20 tys.	3	22	17	21	2	32
	20-100 tys.	7	18	11	15	10	80
	101-500 tys.	13	14	18	13	12	66
	501 tys. i więcej mieszk.		18	21	9	12	37
Wykształcenie	Podstawowe	6	12	9	33	14	111
	Zasadnicze zawodowe	13	17	12	9	7	91
	Średnie	7	19	15	9	7	92
	Wyższe	12	14	23	9	8	38
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.		19	41	4		15
	Średni personel, technicy	12	33	6		13	10
	Pracownicy adm.-biurowi	9	14	8	14		15
	Pracownicy usług	15	32	3		18	19
	Robotnicy wykwalifikowani	13	12	17	2	3	48
	Robotnicy niewykwalifik.	15	5	10	6	37	25
	Rolnicy	20	35		16		16
	Pracujący na własny rach.	15	34	8		11	13
Bierni zawodowo	Renciści		12	5	38		24
	Emeryci	9	14	7	48	5	73
	Uczniowie i studenci		8	24		30	32
	Bezrobotni		14	17		7	20
	Gospodynie domowe i inni	9	10	25	25		23
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	8	17	21	2	13	30
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	8	18	4		4	22
	sekt. pryw. poza rolnict.	15	18	16	2	11	83
	prywatnym gosp. rolnym	22	38				14
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	12	15	12	10	6	60
	501-750	9	12	16	23	14	55
	751-1000	7	18	16	24	5	60
	1001-1500	5	19	18	2	6	47
	Powyżej 1500 zł	6	6	6	22	11	35
Ocena własnych war. mater.	Złe	6	20	3	17	7	61
	Średnie	10	18	14	24	10	164
	Dobre	8	10	18	7	10	108
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	12	8		43	22	10
	Raz w tygodniu	7	13	18	25	7	134
	1-2 razy w miesiącu	9	14	15	10	10	57
	Kilka razy w roku	8	21	13	3	16	80
	W ogóle nie uczestniczy	13	18	2	24	3	50
Poglądy polityczne	Lewica	7	30	13	11	10	50
	Centrum	10	13	21	9	9	110
	Prawica	6	12	12	34	12	68
	Trudno powiedzieć	10	14	6	19	9	105

Tabela 4

		Czy kandydat, którego poparł(a) Pan(i) w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy to osoba:						Liczba osób
		znana Panu(i) osobiście	znana Panu(i) z widzenia, ze słyszenia	znana Panu(i), ale wyłącznie z plakatów, ulotek, programów przedwyborczych	w ogóle wcześniej nieznaną Panu(i) – poparł(a) Pan(i) tego kandydata wyłącznie za radą kogoś z rodziny, znajomych	osoba nieznaną Panu(i) – zakreślając nazwisko tego kandydata głosował(a) Pan(i) na liście popieranego komitetu wyborczego	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		43	36	15	2	2	2	545
Płeć	Mężczyźni	46	36	11	2	2	3	264
	Kobiety	40	36	18	2	2	2	281
Wiek	18-24 lata	31	36	23	3	4	3	63
	25-34	34	43	19		3	1	83
	35-44	37	41	16	2	2	3	88
	45-54	50	35	10	2	2	1	99
	55-64	48	36	12	2	2	1	120
	65 lat i więcej	50	29	13	1	2	5	93
Miejsce zamieszkania	Wieś	63	29	4	1		3	224
	Miasto do 20 tys.	54	36	8	1			79
	20-100 tys.	32	51	13	1	2	1	84
	101-500 tys.	17	42	30	5	1	5	78
	501 tys. i więcej mieszk.	9	36	39	2	12	2	80
Wykształcenie	Podstawowe	49	33	12	1		4	111
	Zasadnicze zawodowe	49	38	10	2		1	138
	Średnie	36	39	18	2	4	2	201
	Wyższe	40	32	19	1	5	3	94
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	41	35	13	1	5	5	57
	Średni personel, technicy	20	51	19	7	3		30
	Pracownicy adm.-biurowi	27	48	22		3		40
	Pracownicy usług	42	32	16	3	7		36
	Robotnicy wykwalifikowani	41	47	10	2			50
	Robotnicy niewykwalifik.	45	29	22			4	25
	Rolnicy	74	23	3				31
	Pracujący na własny rach.	34	43	16			8	22
Bierni zawodowo	Renciści	44	42	12	2			37
	Emeryci	53	27	14	1	2	4	133
	Uczniowie i studenci	22	33	36	3	4	2	30
	Bezrobotni	53	42	5				30
	Gospodynie domowe i inni	27	41	11	11	6	4	25
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	39	38	17	1	4	1	95
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	30	46	18	3		3	36
	sekt. pryw. poza rolnict.	35	39	18	3	3	2	115
	prywatnym gosp. rolnym	76	24					29
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	57	33	9	1		1	91
	501-750	45	28	17	6	2	1	50
	751-1000	47	36	13	1		4	97
	1001-1500	36	35	20	3	5	1	72
	Powyżej 1500 zł	35	41	15	2	5	3	94
Ocena własnych war. mater.	Złe	45	33	15	1	2	4	69
	Średnie	47	36	14	1	1	1	247
	Dobre	38	38	16	3	4	3	228
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	54	32	10	3			28
	Raz w tygodniu	45	37	12	2	1	3	290
	1-2 razy w miesiącu	54	38	7			1	82
	Kilka razy w roku	27	38	26	3	5	1	103
	W ogóle nie uczestniczy	37	25	20	2	11	5	42
Poglądy polityczne	Lewica	41	35	22		2		99
	Centrum	40	37	18	1	3	1	154
	Prawica	39	39	13	2	3	3	187
	Trudno powiedzieć	54	32	6	3		5	105

Tabela 5

		Czy głosując w I turze wyborów wójta/burmistrza/prezydenta miasta kierował(a) się Pan(i) przede wszystkim osobą kandydata czy też nazwą partii, która go popierała?				Liczba osób
		Kierował(a)m się przede wszystkim osobą kandydata	Kierował(a)m się przede wszystkim nazwą partii, która go popierała	Kierował(a)m się w równym stopniu osobą kandydata, jak i nazwą partii, która go popierała	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		80	8	10	2	541
Płeć	Mężczyźni	80	9	10	1	262
	Kobiety	80	7	11	2	279
Wiek	18-24 lata	71	12	17		62
	25-34	76	11	13		82
	35-44	84	4	10	1	86
	45-54	85	9	6	1	99
	55-64	81	7	12	1	120
	65 lat i więcej	80	7	6	7	93
Miejsce zamieszkania	Wieś	88	4	5	3	222
	Miasto do 20 tys.	81	9	8	1	79
	20-100 tys.	79	12	9	1	82
	101-500 tys.	75	11	13		77
	501 tys. i więcej mieszk.	64	10	25	1	80
Wykształcenie	Podstawowe	81	9	5	5	110
	Zasadnicze zawodowe	86	6	7	1	135
	Średnie	77	8	14	1	201
	Wyższe	78	10	13		95
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	75	10	15		58
	Średni personel, technicy	79	17	4		30
	Pracownicy adm.-biurowi	77	8	15		40
	Pracownicy usług	85		15		36
	Robotnicy wykwalifikowani	82	9	7	2	49
	Robotnicy niewykwalifik.	82	18			24
	Rolnicy	95		5		31
Pracujący na własny rach.	85	8		7	21	
Bierni zawodowo	Renciści	87	4	9		37
	Emeryci	80	7	8	5	133
	Uczniowie i studenci	57	14	28		29
	Bezrobotni	91	3	5		30
	Gospodynie domowe i inni	62	10	28		24
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	81	11	8		95
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	83	7	10		35
	sekt. pryw. poza rolnict.	78	10	11	1	114
	prywatnym gosp. rolnym	95		5		29
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	84	6	9	1	90
	501-750	80	3	14	3	49
	751-1000	88	5	4	3	97
	1001-1500	77	13	11		72
	Powyżej 1500 zł	76	9	14	1	95
Ocena własnych war. mater.	Złe	74	10	10	6	67
	Średnie	86	7	6	1	245
	Dobre	75	9	15	1	229
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	82	10	8		28
	Raz w tygodniu	83	6	9	2	287
	1-2 razy w miesiącu	82	9	7	2	82
	Kilka razy w roku	74	11	14	1	101
	W ogóle nie uczestniczy	69	10	21		43
Poglądy polityczne	Lewica	80	8	12		98
	Centrum	81	5	12	2	153
	Prawica	77	12	10	1	186
	Trudno powiedzieć	84	5	7	4	103

Tabela 6

		Czy głosując w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy kierował(a) się Pan(i) przede wszystkim osobą kandydata czy też nazwą partii, która go popierała?				Liczba osób
		Kierował(a)m się przede wszystkim osobą kandydata	Kierował(a)m się przede wszystkim nazwą partii, która go popierała	Kierował(a)m się w równym stopniu osobą kandydata, jak i nazwą partii, która go popierała	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		73	11	15	1	538
Płeć	Mężczyźni	73	11	14	1	257
	Kobiety	72	11	16	1	280
Wiek	18-24 lata	60	22	18		61
	25-34	71	11	18	1	82
	35-44	77	6	17		85
	45-54	71	14	14	2	99
	55-64	77	9	14		119
	65 lat i więcej	76	8	13	3	93
Miejsce zamieszkania	Wieś	83	8	8	1	220
	Miasto do 20 tys.	74	12	14		79
	20-100 tys.	65	12	21	2	82
	101-500 tys.	71	18	10	1	77
	501 tys. i więcej mieszk.	54	12	34		79
Wykształcenie	Podstawowe	73	16	9	3	109
	Zasadnicze zawodowe	80	7	12	1	137
	Średnie	69	9	22		198
	Wyższe	71	15	13	1	94
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	69	16	16		55
	Średni personel, technicy	71	18	11		30
	Pracownicy adm.-biurowi	72	7	21		40
	Pracownicy usług	83	2	14		35
	Robotnicy wykwalifikowani	74	9	17		49
	Robotnicy niewykwalifik.	61	31	8		25
	Rolnicy	91		9		31
Pracujący na własny rach.	68	13	15	4	20	
Bierni zawodowo	Renciści	87	4	9		37
	Emeryci	76	9	13	2	132
	Uczniowie i studenci	45	28	28		30
	Bezrobotni	79	6	10	6	30
	Gospodynie domowe i inni	49	17	34		25
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	77	12	11		95
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	76	10	14		36
	sekt. prywat. poza rolnict.	65	14	21		111
	prywatnym gosp. rolnym	91		9		29
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	83	8	7	2	90
	501-750	73	9	19		49
	751-1000	78	9	11	3	96
	1001-1500	71	13	15		71
	Powyżej 1500 zł	68	9	23		93
Ocena własnych war. mater.	Złe	78	11	9	1	68
	Średnie	78	10	11	1	245
	Dobre	66	12	21	1	225
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	76	13	12		28
	Raz w tygodniu	75	9	14	1	288
	1-2 razy w miesiącu	80	11	9		81
	Kilka razy w roku	63	15	21	1	100
	W ogóle nie uczestniczy	64	12	22	2	40
Poglądy polityczne	Lewica	73	11	14	2	99
	Centrum	74	10	15	0	151
	Prawica	68	13	19		184
	Trudno powiedzieć	79	8	10	3	103

Tabela 7

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) z wyników tych wyborów?				Liczba osób
		Tak	Nie	Jest mi to obojętne	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		54	17	27	2	764
Płeć	Mężczyźni	57	18	24	2	364
	Kobiety	51	15	30	3	400
Wiek	18-24 lata	51	13	36		99
	25-34	50	17	30	4	137
	35-44	57	16	26	1	113
	45-54	53	21	24	3	130
	55-64	62	20	15	3	149
	65 lat i więcej	49	12	34	5	136
Miejsce zamieszkania	Wieś	62	12	25	1	301
	Miasto do 20 tys.	54	24	20	2	94
	20-100 tys.	50	13	33	4	138
	101-500 tys.	48	21	24	7	123
	501 tys. i więcej mieszk.	41	23	34	2	108
Wykształcenie	Podstawowe	54	12	33	1	175
	Zasadnicze zawodowe	59	13	26	2	198
	Średnie	49	23	25	3	261
	Wyższe	55	15	24	6	130
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	51	19	26	4	71
	Średni personel, technicy	39	37	19	5	38
	Pracownicy adm.-biurowi	48	26	19	7	51
	Pracownicy usług	63	8	28		49
	Robotnicy wykwalifikowani	59	10	30	1	76
	Robotnicy niewykwalifik.	62	4	32	2	43
	Rolnicy	62	12	26		47
	Pracujący na własny rach.	52	16	30	2	34
Bierni zawodowo	Renciści	55	21	22	2	48
	Emeryci	57	13	27	4	175
	Uczniowie i studenci	49	16	35		52
	Bezrobotni	45	26	27	2	43
	Gospodynie domowe i inni	46	23	27	4	37
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	57	15	23	5	114
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	56	21	20	4	52
	sekt. prywat. poza rolnict.	52	16	31	1	177
	prywatnym gosp. rolnym	64	13	23		42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	62	15	22	1	131
	501-750	51	16	31	1	82
	751-1000	58	12	29		133
	1001-1500	46	23	28	3	105
	Powyżej 1500 zł	55	18	22	5	125
Ocena własnych war. mater.	Złe	45	18	35	2	103
	Średnie	55	16	27	2	360
	Dobre	56	17	24	3	301
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	61	10	24	5	35
	Raz w tygodniu	58	15	23	3	376
	1-2 razy w miesiącu	55	13	32	1	120
	Kilka razy w roku	49	19	28	4	161
	W ogóle nie uczestniczy	36	26	36	1	72
Poglądy polityczne	Lewica	54	20	23	2	135
	Centrum	55	19	25	2	223
	Prawica	59	16	23	2	234
	Trudno powiedzieć	44	12	38	5	172

Tabela 8

		Czy spodziewa się Pan(i), że po wyborach samorządowych w Pana(i) mieście/gminie nastąpią zmiany:				Liczba osób
		na lepsze	na gorsze	Po wyborach nic się nie zmieni	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		50	5	38	7	879
Płeć	Mężczyźni	50	5	38	7	419
	Kobiety	49	5	38	8	460
Wiek	18-24 lata	58	4	34	4	113
	25-34	52	3	40	4	158
	35-44	55	4	36	5	126
	45-54	44	9	42	4	149
	55-64	48	5	40	7	167
	65 lat i więcej	44	4	34	18	166
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	4	34	11	341
	Miasto do 20 tys.	52	5	35	8	111
	20-100 tys.	45	6	44	5	164
	101-500 tys.	52	3	40	5	145
	501 tys. i więcej mieszk.	46	8	43	3	117
Wykształcenie	Podstawowe	43	5	40	12	222
	Zasadnicze zawodowe	56	3	35	7	229
	Średnie	48	6	40	5	294
	Wyższe	54	5	36	5	133
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	51	9	39	2	73
	Średni personel, technicy	48	7	41	5	40
	Pracownicy adm.-biurowi	60	6	33	1	55
	Pracownicy usług	52	3	34	11	55
	Robotnicy wykwalifikowani	49	5	40	6	97
	Robotnicy niewykwalifik.	46	3	48	3	50
	Rolnicy	41		49	10	47
	Pracujący na własny rach.	51	5	42	2	36
Bierni zawodowo	Renciści	49	3	39	8	61
	Emeryci	46	5	34	15	206
	Uczniowie i studenci	58	2	34	6	62
	Bezrobotni	57	9	32	1	49
	Gospodynie domowe i inni	42	4	47	7	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	55	6	36	4	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	51	5	36	8	58
	sekt. prywat. poza rolnict.	50	5	41	4	199
	prywatnym gosp. rolnym	44		52	5	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	50	5	41	4	152
	501-750	38	7	44	11	106
	751-1000	53	8	34	5	157
	1001-1500	43	3	50	3	119
	Powyżej 1500 zł	56	3	35	6	131
Ocena własnych war. mater.	Złe	37	12	44	7	130
	Średnie	47	4	41	9	412
	Dobre	58	4	33	6	337
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	70	6	17	7	39
	Raz w tygodniu	52	6	34	8	425
	1-2 razy w miesiącu	51	3	37	9	139
	Kilka razy w roku	47	3	45	6	184
	W ogóle nie uczestniczy	32	7	55	6	93
Poglądy polityczne	Lewica	48	7	41	3	149
	Centrum	50	4	43	2	265
	Prawica	55	5	33	6	255
	Trudno powiedzieć	42	3	35	19	211